

BÖLÜM 7

STOMA BAKIM HEMŞİRELİĞİNİN TARİHÇESİ

Fatma Sevgi HATİPOĞLU ¹

GİRİŞ

Tarih, mesleki uygulamaların bugüne kadar olan gelişiminde verilen mücadeleleri bize aktarmakta ve bugünkü anlamını kavramamıza yardımcı olduğu kadar daha ileriye gitmek için cesaret vermektedir. Tarihte yapılanların sonuçları bugünkü sonuçlara benzemeyebilir ancak amaç, hasta refahına yöneliktir. Florence Nightingale'nin orijinal yemin metnindeki şu sözlerinde bu gerçek yer almaktadır: “Mesleğimin standardını yükseltmek için elimden gelen her şeyi yapacağım ve kendimi, benim bakımına bağlı olanların refahına adamaya çalışacağım” (1). Nightingale'nin işaret ettiği hemşirelik bakım kavramının kapsamında; koruyucu sağlık hizmetleri ve tedavi edici alanlardaki her türlü sağlıktan sapma durumları, travmalar ve savaş yaralılarının bakımı gibi geniş bir yelpazenin olduğu görülebilir. Bu bakım alanlarından biri de Bağırsak stomaları ya da Ostomilere sahip hastalardır.

Stoma, “Vücut boşluğu ile vücut yüzeyi arasında cerrahi olarak oluşturulan açıklığın ağzı”, “ağız”, “delik”, “açıklık” olarak Hemşirelik Terimleri Sözlüğünde (2) tanımlanmakta (s.633) ve başlangıca eklenen adın ise, açıklığın nereden geldiğini açıkladığı kabul edilmektedir. Karın yüzeyine açılan bağırsak, stoma veya ostomi olarak adlandırılmakta ve son ek olarak kullanılmaktadır (s.488). Bağırsak kullanılarak oluşturulan üç ana stoma türü; kolostomi, ileostomi ve ürostomi olarak belirtilmektedir (3).

STOMA GİRİŞİMİ VE TARİHİ GELİŞMELER

Bağırsak stoma cerrahisinin tarihi bir asırdan fazla olup, stomaların tarih boyunca var olduğu ve ilk olarak din kitabı İncil’de ima edildiği belirtilmiştir (4,5,6).

¹ Prof. Dr., KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, fshatipoglu@yahoo.com

SONUÇ

Hemşirelik tarihi kadar eski olan stoma ve yara bakım hemşireliği (SYBH) modern anlamda 1960'lı yıllardan günümüze hızlı bir değişim geçirek gelişmiş ve vazgeçilmez bir konuma ulaşmıştır (40,43,44). Günümüzde uluslararası farklılıklar olsa da SYBH, profesyonelleşmenin temel kriterleri olan; eğitim, toplumsal hizmet, meslek örgütü, mesleğe bağlılık, özerklik ve meslek etik kodları kriterlerini karşıladıkları bildirilmektedir. Aynı zamanda bu alanın hemşireleri reçete yazma (45). Uzaktan eğitim, tele sağlık gibi pek çok eğitim ve destekleme programları ile ilerlemeler kaydetmektedirler (46,47,48,49,50). Dünya da ve Türkiye'de (31,51,52) kabul gören bu özel alan, akademik platformlarda yerini alırken 26 Haziran günü "Norma N.Gill Günü" olarak belirlenmiştir. Norma N.Gill'in 100. Doğum günü kutlanırken tüm ostomi, stoma, yara ve kontinans bakım ekiplerinin ve özellikle ostomi/stoma bakım ihtiyacı olanlar için N.Gill'in tutkusunun hatırlanması istenmiştir (16). WOCN Başkanı da mesajında geleceği yönlendirebilecek hemşirelik seviyesine ulaşılabildiğini ve bunun içinde Stratejik Planlama Seksiyonlarında (SPS) SWOT (Güçlü yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler) analizi yapılmasının yararlı olacağını belirtmiştir (53 Kent).

KAYNAKLAR

1. Goodnow M. *Outlines of Nursing History*.(Third Ed.Reset). Philadelphia: W.B.Saunders Comp; 1924. p.317-318
2. TDK. *Hemşirelik Terimleri Sözlüğü*. Temel AB.,Yakıncı C.(Ed.) Türk Dil Kurumu Yayınları:1160. Ankara: Ertem Basım Yayın Dağıtım. 2015.s.488,633
3. Burch J. Stomas: The Past,Present and Future.(Chapter 1). In: Burch J.(Ed). *Stoma Care*. John Willey& Sons,incorporated, 2009. p. 1-13.(03.04.2022 tarihinde ProQuest Ebook Central, <http://ebookcentral.proquest.com/lib/wisc/detail.action?docID=366780>. Adresinden ulaşılmıştır).
4. Cataldo PA. İntestinal Stomas. 200 Years of Digging. *Diseases of the Colon and Rectum*. Feb.1999; 42(2): 137-142.
5. Black PK. History and evolution of stomas. *British Journal of Nursing* .1994;3(1): 7-11.
6. Stomaatje.com.:*The History of the Stoma*. (03/04/2022 tarihinde <https://www.stomaatje.com/history.html> adresinden ulaşılmıştır).
7. Garmanova TN, Kazachenko EA, Krylov NN. History of surgery: the evolution of views on the formation of intestinal stoma. *History of Medicine*. 2019;6(2): 111–117. doi: 10.17720/2409-5834.v6.2.2019.07g
8. Vukovich VC, Grubb RD. History. In: Vukovich VC, Grubb RD. *Care of the ostomy patient*. Sec. Ed. Saint Louis: The C.V. Mosby Company. 1977. p.1-4
9. Devlin HB. The structure and function of a colostomy. In: Walker FC.(Ed.) *Modern stoma care*. Edinburg; Churchill Livingstone: 1976. p.41-47
10. Forsmo HM, Pfeffer F, Rasdal A.et all. Pre-and postoperative stoma education and guidance within an enhance recovery after surgery (ERAS) programme reduces length of hospital stay in colorectal surgery. *İnternational Journal of Surgery*. 2016;(36): 121-126. doi.org/10.1016/j.ijso.2016.10.031

Stoma Bakım Hemşireliğinin Tarihçesi

11. Elcoat C. *Stoma care nursing*, England: Baillere Tindall; 1986. p.1-10
12. Cabut H. Giles MD. *Surgical nursing*. Philadelphia and London: W.B.Saunders Company; 1931. p. 11-25,319.
13. Cabut H. Giles MD. *Surgical nursing*. (Fourth Ed.Rev). Philadelphia and London: W.B.Saunders Company. 1944. p. 337-353.
14. Ferguson K. Sholtis LA. *Elision's surgical nursing*. (Eleventh Ed.). Philadelphia, Montreal: J.B. Lippincott Comp; 1956. p. 3,410-439.
15. Editor's note: From The AJN Archives.-No One Knows I Have a Colostomy. *AJN* Dec.1951. Vol.51.No.12.p.703-4-. In: *American Journal of Nursing*. June 2019; 119(6):47-48
16. Murphree RW, Ayello EA. Honoring the 100th Birthday of Norma N. Gill, Founder of Enterostomal Therapy. *Advances in Skin and Wound Care*. June 2020; 288-289.
17. Sparberg M. *İleostomy care*. Illinois USA: Charles C Thomas Publisher;1971.p.141-145.
18. WCET. Norma N Gill Foundation (NNGF®) : *A world of expert Professional nursing care for people with ostomy, wound or continence needs.*(11/04/2022 tarihinde <https://wctn.org/page/NormaNGillFoundationNNGF> adresinden ulaşılmıştır).
19. Swearingen PI. *Photo-Atlas of Nursing procedures*. California: Addison-Wesley Publishing Company; 1984. p.262-265.
20. Lewis L. *History and evolution of stomas and appliances*. (23/06/2022 tarihinde <http://iossg.org.uk/wp-content/uploads/2015/11/History-evolution-of-stomas-appliances.CV01.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
21. Burch J. Resuming a normal life: Holistic care of the person with an ostomy. *British Journal of Community Nursing*. August 2011. doi: <https://www.researchgate.net/publication/51571470>
22. Wu JS. İntestinal Stomas: Historical Overview. In: Fazio V, Church JM, Wu J. (eds.) *Atlas of İntestinal Stomas*. New York Dordrecht Heidelberg London: Springer Science+Business Media,LLC; 2012. p.1-28. doi: 10.1007/978-0-387-78851-7.
23. Connors M. Ostomy care. *American Journal of Nursing*. August 1974; 74(8):1422-1423.
24. WCET (World Council of Enterostomal Therapists) *History*. (14.06.2022 tarihinde <https://wctn.org/page/History> adresinden ulaşılmıştır).
25. Aukett K, Giordano A, Salamy G. A. *Look at ostomy patient peer group support * 72 years of progress and still going strong*. UOAA (United Ostomy Association of America, Inc.). February, 2021 (22/06/2022 tarihinde https://www.ostomy.org/wp-content/uploads/2021/02/UOA_and_UOAA_History_Feb_2021a.pdf adresinden ulaşılmıştır).
26. Frank CM. *Foundations of nursing*. (Sec.Ed.). Philadelphia and London: W.B.Saunders Company; 1956 p.181-194.
27. UOAA. *Quality of Life for People with Ostomies and Continent Diversions, our mission, our history*. (11/04/2022 tarihinde <https://www.ostomy.org/our-mission-history/> adresinde ulaşılmıştır)
28. Canada, Wound, Ostomy and Continence Institute. *History of Wound, Ostomy & Continence Nursing*. 2022. (04/04/2022 tarihinde <https://wocinstitute.ca/our-history/> adresinden ulaşılmıştır).
29. Murray E, Rafferty L, Al-Hassan K, et al. Caring for stoma patients. *Gastrointestinal Nursing*. May. 2015; 13(4): 42-48.
30. Yang AH, Yan M, Qin YH. The development status of specialized nursing in ostomy care both in China and abroad. *Chin. Nurs. Res*. 2016;3: 117-120. doi.org/10.1016/j.cnre.2016.06.014
31. YOİHD hakkında. (03/04/2022 tarihinde <https://www.yoihd.org.tr/sayfa.aspx?id=86> adresinden ulaşılmıştır).
32. Sarı N, Özaydın Z.: Kadın hastabakıcılar ve Osmanlı Toplumunda uyandırdığı Yankılar. *Sendrom*, Ağustos 1992:4(8); 6-15
33. Akgün SK, Ulugtekin M.: Hilal-i Ahmer'den Kızılay'a. 2002.Ankara. TDV Yay.Mat.Tic.İşl. s. 104-117,148-151. (17/07/2022 tarihinde https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dosya/H%C4%B0LAL%C4%B0_AHMERDEN_KIZILAYA_1.pdf adresinden ulaşılmıştır).

Stoma Bakım Hemşireliği

34. Metinsoy EM. Ottoman Women During World War I. (Ebook).2017. UK.Cambridge Uni. Press. doi:10.1017/9781108182850
35. Aksoy G. Enterostomal Tedavide Hemşirelik Yaklaşımı. In: *Uluslararası Cerrahi Kongresi'88, Cerrahi Hemşireliği Sektörünü Kitapı* 9-11 Haziran 1988. İstanbul, (s. 201-8)
36. Marmara Üni.Hem.Yük.Ok.Cer.Hast.Hem.Ad.&Turgut İlaçları A.Ş;-ConvaTec. I. Ulusal Stoma Bakım Hemşireliği Sempozyumu Programı (Uluslararası katkı ile). 6-7-8 Kasım 1995.İstanbul.
37. Karadağ A. Stoma ve yara bakım hemşireliği: Tarihsel gelişim süreci, rol ve işlevleri. *Türkiye Klinikleri J Pediatr Nurs-Special Topics*. 2015;1(1):1-8.
38. YOİHD. *Dünya Ostomililer Günü Etkinliği*. 15 Ekim 2019. Ankara (15/06/2022 tarihinde https://www.yoihd.org.tr/images/cust_files/191007104542.pdf adresinden ulaşılmıştır).
39. Sağlık Bakanlığı, Sağ.Hiz.Gn.Md.Eğt. ve Sertifikasyon Hiz.D.Bşk. *Stoma ve Yara Bakım Hemşireliği. Standart No:14*, 07.04.2015. Ankara. (07/07/2022 tarihinde <https://sanerc.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2017/05/stoma-yara-bakim-hemsireligi.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
40. Karadağ A. Stomaterapi ünitelerinin ve stoma bakım hemşiresinin kolorektal cerrahideki yeri ve önemi. *Kolon Rektum Hast. Derg.* Mart 2007;17: 46-52.
41. Uslu Y, Yavuz Van Glesbergen M. Stoma Bakımında Farklı Simulasyon Yöntemlerinin Bilgi ve Beceri Üzerine Etkisi. In: *21.Ulusal Cerrahi Kongresi ve 16.Cerrahi Hemşireliği Kongresi*, 11-15 Nisan 2018 Antalya, (HSS-01). www.2018suck.org
42. Akyolcu N, Kanan N: *Yara ve Stoma Bakımı*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi; 2015.
43. Hoekveen Marja Prins: Geschiedenis van de stomachirurgie en stomaverzorging. WCS. 20 Jaar. (15.07.2022 tarihinde [1591_wcs-nb-jg-20-nr-1-2004-pag-43-48.pdf](https://www.wcs.nl/wp-content/uploads/2017/05/1591_wcs-nb-jg-20-nr-1-2004-pag-43-48.pdf). S. adresinden ulaşılmıştır).
44. Doughty DB. History of ostomy surgery. *J Wound Ostomy Continence Nurs.* 2008;35(1): 34-38.
45. Taylor P. How increased nurse prescribing can improve stoma care practice. *Nursing Times*. 17 Aug.,2004;100(33): 32.
46. Groves T. Stoma care nurses fight back. *British Journal of Nursing*.1993;2(9): 448.
47. Williams J. Advances in stoma care and specialist nursing. *British Journal of Nursing*. 2012; 21(10): 580.
48. Mahoney MF. Telehealth, telemedicine and related tecnologic platforms. *Journal of Wound, Ostomy and Continence Nursing*. September/October 2020;47(5): 439-444. doi: 10.1097/WON.0000000000000694
49. Lilley EJ, Cauley CE, Cooper Z. Using a palliative care framework for serously III surgical patients the example of malignant bowel obstruction. *JAMA Surg.* 2016; 151(8): 695-696. doi:10.1001/jamasurg.2016.0057
50. Pittmann J, NicAhols T, Rawl SM. Evaluation of web-based ostomy patient support resources. *Journal of Wound, Ostomy and Continence Nursing*. November/December 2017; 44(6):550-556. doi: 10.1097/WON.0000000000000371
51. WOCN. *History*. (14.04.2022 tarihinde <https://www.wocncb.org/about-us/history> adresinden ulaşılmıştır).
52. Black P. How stoma care nursing has changed over the course of one nurse's career. *British Journal of Nursing*. 2016 (Stoma Supplement); 25(17): 24-25.
53. Kent DJ. WOCN society president's message: The best view. *JWOCN*. January/February 2022;13. doi: 10.1097/WON 0000000000000840